

УДК 343.541

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.05.84>

ПОКАРАННЯ ЗА ЗЛОЧИН, ПЕРЕДБАЧЕНИЙ СТ. 134 КК УКРАЇНИ: ОГЛЯД ДЕЯКИХ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ

Дьоміна О.П.,

суддя Вишгородського районного

суду Київської області

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8833-7764>

Дьоміна О.П. Покарання за злочин, передбачений ст. 134 КК України: огляд деяких проблемних питань.

У науковій статті здійснено критичний огляд реалізованої законодавцем моделі кримінальних покарань за незаконне проведення абортів або стерилізації (ст. 134 КК). Зокрема аргументовано, що поняття кримінальної відповідальності є комплексним і за своїм змістом включає як покарання, так і інші заходи кримінально-правового впливу.

Також було критично порівняно моделі санкцій, реалізовані законодавцем у чинній та попередній редакціях ст. 134 КК. Установлено, що загалом види та розміри санкцій за основний та кваліфікований склад незаконного проведення абортів залишилися незмінними. Різницю виявлено лише в тому, що раніше не було передбачено позбавлення волі за проведення абортів особою без спеціальної медичної освіти (ч. 1 ст. 134 КК) – натомість зараз нормативно закріплено позбавлення волі на строк до двох років.

Під час здійснення авторського аналізу санкцій у складах ст. 134 КК було використано вироблену кримінально-правовою наукою класифікацію, яка дозволяє виявляти та систематизувати основні види помилок під час побудови санкцій кримінально-правових норм.

Із урахуванням критичних зауважень на адресу відмови законодавця від покарання у виді позбавлення волі в санкції ч. 4 ст. 134 КК запропоновано, із позицій *de lege ferenda*, в тексті санкції четвертої частини ст. 134 КК після слів «до п'яти років» включити таке формулювання: «або позбавленням волі на строк до трьох років».

Нарешті проведене дослідження спонукало запропонувати оптимізовану модель санкцій у перших чотирьох частинах ст. 134 КК шляхом офіційного посилання на мінімальний розмір основних видів покарань таким чином: 1) у ч. 2 обмеження волі на строк до трьох років або позбавлення волі до двох років; 2) у ч. 3 обмеження волі на строк від трьох до п'яти років або позбавлення волі від двох до п'яти років; 3) у ч. 4 обмеження волі на строк до трьох років або позбавлення волі до двох років; 4) у ч. 5 обмеження

волі на строк від двох до п'яти років або позбавлення волі від двох до п'яти років.

Ключові слова: незаконне проведення абортів, покарання, злочин, кримінально-правова санкція, основні види покарань, позбавлення волі.

Dyomina O.P. Punishment for the crime provided for in Art. 134 of the Criminal Code of Ukraine: an overview of some problematic issues.

The research paper provides a critical review of the lawmaker's model of criminal penalties for illegal abortion or sterilization (Article 134 of the Criminal Code). In particular, it is argued that the concept of criminal liability is complex and in its content includes both punishment and other measures of criminal law influence.

It was also critically compared the models of sanctions implemented by the legislator in the current and previous editions of Art. 134 of the Criminal Code. It was established that, in general, the types and amounts of sanctions for the basic and qualified composition of illegal abortion remained unchanged. The difference was found only in the fact that earlier there was no provision for imprisonment for performing an abortion by a person without special medical education (part 1 of Article 134 of the Criminal Code) – instead, imprisonment for a term of up to two years is now legally established.

During the implementation of the author's analysis of sanctions in the composition of Art. 134 of the Criminal Code, the classification developed by criminal law science was used, which allows to identify and systematize the main types of errors during the construction of sanctions of criminal law norms.

Taking into account critical comments on the legislator's refusal to impose a penalty of deprivation of liberty in the sanction of Part 4 of Art. 134 of the Criminal Code is proposed, from the *de lege ferenda* positions, in the text of the sanction of the fourth part of Art. 134 of the Criminal Code after the words "up to five years" include the following wording: "or imprisonment for a term of up to three years".

Finally, the research led to propose an optimized model of sanctions in the first four parts of Art. 134 of the Criminal Code by officially referring to the minimum amount of the main types of punishments as follows: 1) in Part 2, restriction of liberty for a term of up to three years or deprivation of liberty for up to two years; 2) in Part 3, restriction of liberty for a period of three to five years or deprivation of liberty for two to five years; 3) in Part 4, restriction of liberty for a term of up to three years or deprivation of liberty for up to two years; 4) in Part 5, restriction of liberty for a period of two to five years or deprivation of liberty for two to five years.

Key words: illegal abortion, punishment, crime, criminal sanction, main types of punishment, imprisonment.

Вступна частина. Із самого початку хочу зауважити про таке. Я підтримую висловлену в кримінально-правовій науці тезу про те, що будучи похідним від кримінальної відповідальності, покарання є основною, однак не єдиною формою реалізації кримінальної відповідальності. Не виключаються випадки, коли притаманний останній державний осуд злочину і злочинця не поєднується з призначенням покарання та його відбуванням, тобто можлива кримінальна відповідальність і без покарання. Заходи ж кримінально-правового впливу – це передусім (але не завжди) кримінальне покарання. До заходів, що, як і покарання, обмежують права і свободи того, хто вчинив злочин, відносять зокрема примусові заходи виховного характеру, примусові заходи медичного характеру [1, с. 136]. Отже, можна говорити про те, що поняття кримінальної відповідальності є комплексним і за своїм змістом воно включає як покарання, так і інші заходи кримінально-правового впливу.

Критичний огляд наукових джерел, зокрема і робіт дисертаційного рівня, демонструє, що науковці приділяють недостатньо уваги проблематиці застосування заходів кримінально-правового впливу щодо осіб, які здійснили незаконний аборт, примушування до нього чи примушування до стерилізації потерпілого (особливо щодо останнього), якщо порівняти інтенсивність такої уваги з питаннями визначення ознак складу кримінального правопорушення (далі – к. пр.) та підходами до кваліфікації діяння.

Спробую в наступних рядках цю прогалину принаймні частково усунути.

Метою статті є здійснення критичного авторського аналізу проблем побудови санкцій у складах злочину, передбаченого ст. 134 КК.

Виклад матеріалу дослідження. Формулюючи санкцію статті кримінального закону, законодавець повинен передусім виходити з оцінки узагальнених, найбільш типових, закономірних

характеристик об'єктивних і суб'єктивних ознак заборонених діянь. Не останньою чергою нормативне закріплення санкцій повинно відбуватись з урахуванням ступеня суспільної небезпеки діяння, а також відповідно до встановлених принципів його криміналізації. Відповідно, пишуть українські дослідники, конструювання санкції статті (частини статті) КК вимагає відповідального підходу, адже ефективність кримінально-правового впливу на осіб, визнаних винними у вчиненні злочину, зумовлюється у т. ч. оптимальними межами санкцій кримінального закону, їх обґрунтованістю [2, с. 213]. Повною мірою наведене стосується також санкцій, закріплених у різних частинах ст. 134 КК.

Визначаючи коло покарань, які можуть використовуватись у санкціях статей Особливої частини КК, законодавець, а за ним і правозастосувач повинні бути свідомими меж таких покарань, адже реалізація принципу законності при встановленні кримінально-правових санкцій зобов'язує законодавця: по-перше, чітко визначити види кримінально-правового впливу, які застосовуються до осіб, які вчинили суспільно небезпечні діяння; визначити їх систему; по-друге, точно визначити правові межі застосування певного кримінально-правового заходу [3, с. 122].

Принагідно звернусь до нормативного формулювання санкцій у ст. 134 КК – нормі, присвяченій відповідальності за незаконний аборт (примушування до нього або до стерилізації). Принагідно нагадаю, що санкція – це частина статті Особливої частини КК, яка встановлює вид (види) і розмір (розміри) покарання за к. пр., описане у диспозиції статті.

Із позицій *de lege lata* та для зручності подальшого наукового аналізу наведу ухвалену законодавцем модель санкцій, описаних у відповідних частинах ст. 134 КК. Зокрема:

1) діяння, передбачене ч. 1 ст. 134 КК, «карається штрафом від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від ста до двохсот сорока годин, або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк»;

2) діяння, передбачене ч. 2 ст. 134 КК, «карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого»;

3) діяння, передбачене ч. 3 ст. 134 КК, «карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого»;

4) діяння, передбачене ч. 4 ст. 134 КК, «карається обмеженням волі на строк до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого»;

5) діяння, передбачене ч. 5 ст. 134 КК, «карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого».

Для порівняння і в ретроспективному контексті додаю, що санкції за незаконне проведення абортів (дві частини) в попередній редакції ст. 134 КК були таких саме видів і розмірів. Проведення абортів особою, яка не має спеціальної медичної освіти (ч. 1 ст. 134 КК), каралось штрафом від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від ста до двохсот сорока годин, або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до двох років. Натомість незаконне проведення абортів, якщо воно спричинило тривалий розлад здоров'я, безплідність або смерть потерпілої (ч. 2 ст. 134 КК), каралось обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

Як бачимо, загалом види та розміри санкцій за основний та кваліфікований склад незаконного проведення абортів збереглися. В усьому іншому санкції перших частин порівнюваних редакцій заборон є ідентичними, власне як і санкції за незаконне проведення абортів, що спричинило тяжкі наслідки (частини 2 і 3 порівнюваних заборон відповідно).

Єдину різницю тут спостерігаємо в тому, що раніше не було передбачено такого виду основного покарання за проведення абортів особою без спеціальної медичної освіти, як позбавлення волі – зараз нормативно закріплено позбавлення волі на строк до двох років.

У кримінально-правовій науці санкції статті (частини статті) Особливої частини пропонується по-різному класифікувати, із використанням різних критеріїв. Імпонує констатація О. Дудоровим та М. Хавронюком використання законодавцем трьох видів санкцій у чинному КК:

1) відносно визначена – встановлює основне покарання тільки одного виду у певних межах; при цьому вказується верхня, але може бути не вказана нижня межа (вона визначається судом шляхом звернення до положень розділів X або XV Загальної частини КК). Наприклад, використано формулювання «карається позбавленням волі на строк від чотирьох до шести років»;

2) альтернативна – передбачає два чи кіль-

ка видів основних покарань, із яких суд обирає одне. Наприклад, «карається обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк»;

3) кумулятивна – передбачає наявність як основного, так і додаткового покарання. Наприклад, «карається позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі, з конфіскацією майна...» [4, с. 89].

Беручи за основу саме цю лаконічну класифікацію, систему санкцій у межах досліджуваної кримінально-правової заборони можна класифікувати наступним чином.

У першій частині ст. 134 КК санкція є альтернативною – законодавець передбачив аж п'ять основних видів покарань із власними діапазонами розмірів, із яких суд може обрати оптимальне для конкретного вироку.

У другій частині ст. 134 КК санкція уже змодельована як кумулятивна – окрім двох видів основних покарань зазначено також про можливість позбавлення «права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого». Тобто йдеться про факультативне додаткове покарання.

Аналогічно, у третій частині ст. 134 КК також закріплено кумулятивну за формою санкцію – передбачено два основні та одне факультативне додаткове покарання.

У четвертій частині ст. 134 КК санкція також є кумулятивною, однак тут передбачено лише одне основне покарання – обмеження волі до п'яти років.

Нарешті в п'ятій частині досліджуваної заборони санкція є кумулятивною – вона ідентична санкції в ч. 3 ст. 134 КК.

Хочу також зауважити про таке. На відміну від санкції за примушування до примушування до абортів без добровільної згоди потерпілої особи (ч. 2 ст. 134 КК), санкція за примушування до стерилізації без добровільної згоди потерпілої особи (ч. 4 ст. 134 КК) не передбачає такого альтернативного основного виду покарання, як позбавлення волі (за ч. 2 ст. 134 КК – до трьох років). Беручи до уваги те, що ознака суспільної небезпеки обох посягань є приблизно однаковою (тут можна навіть дискутувати про те, що небезпека примушування до стерилізації є навіть вищою, адже тут відбувається, на відміну від примушування до абортів, остаточне й безповоротне позбавлення потерпілого репродуктивної функції), то відмова законодавця від покарання у виді позбавлення волі в санкції ч. 4 ст. 134 КК видається нераціональною, навіть помилковою – тут втрачається така бажана системність у побудові кримінально-правових санкцій в межах єдиної заборони.

Із огляду на викладене, я пропоную, із по-

зицій *de lege ferenda*, в тексті санкції четвертої частини ст. 134 КК після слів «до п'яти років» додати текстуальне формулювання такого змісту: «або позбавленням волі на строк до трьох років».

Цілком очевидно, і практика застосування вітчизняного кримінального закону це постійно підтверджує, що під час формулювання санкційних моделей в нормах Особливої частини КК можуть бути допущені помилки (недоліки), причому як формального, так і змістового характеру. На окремі вади побудови санкцій в ст. 134 КК я тільки-но звернула увагу в попередніх рядках. А тому цьому питанню, вважаю, варто приділити належну увагу.

Український науковець В. Ярош запропонував вдалу авторську класифікацію, яка дозволяє виявляти певні види помилок під час побудови санкцій кримінально-правових норм. Ідеться зокрема про такі види помилок (узагальнено): 1) при конструюванні санкцій не завжди беруться до уваги характер і ступінь суспільної небезпеки передбаченого в диспозиції статті злочину; 2) санкції окремих спеціальних норм передбачають менш суворе покарання, аніж санкції загальних норм; 3) встановлення в санкціях великої різниці між нижньою та верхньою межами покарання у виді позбавлення волі на певний строк; 4) невиправданим є встановлення в санкціях значної кількості основних видів покарань, які можуть бути призначені за один і той самий злочин; 5) не завжди є узгодженими санкції в основному та кваліфікованому складах злочинів [5, с. 121-122]. Позитивно сприймаючи таку класифікацію та беручи наведені п'ять груп потенційних помилок за основу, а також урахувавши напрацювання дослідників, спробую, із одного боку, критично проаналізувати чинну «санкційну» модель ст. 134 КК, а з іншого боку, запропонувати певні напрями оптимізації такої моделі.

Помилка перша: при конструюванні санкцій не завжди беруться до уваги характер і ступінь суспільної небезпеки передбаченого в диспозиції статті злочину. Наскрізний аналітичний погляд на зміст санкцій в п'яти частинах ст. 134 КК спонукає говорити про те, що критерії суспільної небезпеки окремих кримінально-караних порушень в репродуктивній сфері відбиті в санкціях не повною мірою. Так зокрема примушування до абортів (ч. 2 ст. 134 КК) є злочином із формальним складом, так само як і злочин, описаний у ч. 1 ст. 134 КК, а тому навряд чи тут треба застосовувати такі високі показники максимальних розмірів основних покарань – аж до п'яти років обмеження волі або до трьох років позбавлення волі. Видається, що двох років обмеження та позбавлення волі тут було би цілком достатньо. Це ж саме стосується й доцільності оптимізації санкції норми-сателіта (ч. 4 ст. 134 КК), в якій

наразі взагалі не згадується про покарання у виді позбавлення волі (про це я писала вище).

Натомість у санкціях ч. 3 і ч. 5 заборони все більш-менш нормально: максимальний розмір «п'ять років» щодо обох видів основних покарань видається оптимально суворим із огляду на тяжкість заподіюваних відповідними злочинами наслідків (ідеться уже про матеріальні склади).

Помилка друга: санкції окремих спеціальних норм передбачають менш суворе покарання, аніж санкції загальних норм. Тут можна вести мову, із певною часткою умовності, про те, що ч. 1 ст. 140 КК стає спеціальною нормою до ст. 134 КК (причому лише фрагментарно в межах ч. 3 ст. 134 КК). Справді, порівняння санкцій ч. 1 ст. 140 КК і ч. 3 ст. 134 КК показує, що загальна у цьому випадку норма (незаконний аборт) описує значно суворіші санкції – до п'яти років обмеження або позбавлення волі порівняно з розмірами таких саме видів основних покарань – до двох років, у ч. 1 ст. 140 КК.

Однак загалом, окрім наведеної вище часткової диференціації підстав для застосування заходів кримінально-правового характеру за ст. 134 і ст. 140 КК, підстав говорити про те, що заборона на незаконний аборт (стерилізацію) є загальною або спеціальною нормою щодо інших статей КК, немає підстав. Отже, і згадану типову помилку в побудові санкцій об'єктивно не маю можливості коментувати «за межами» ст. 134 КК.

Помилка третя: встановлення в санкціях великої різниці між нижньою та верхньою межами покарання у виді позбавлення волі на певний строк.

Із точки зору теорії, не буде таємницею те, що більшість дослідників намагається відшукати свою «золоту середину» під час авторського проектування моделі покарань за конкретне протиправне діяння шляхом визначення оптимального розриву між мінімальною та максимальною межами санкції. При цьому одні визначають такий розрив у роках [6, с. 141–142], а інші, наприклад, пропонують використовувати коефіцієнт, на який необхідно помножувати медіану відповідної санкції для отримання оптимального розміру нижньої та верхньої межі санкції статті (частини статті) Особливої частини [7, с. 151; 8, с. 91].

Дотримуючись диференційованого підходу, В. Туляков та А. Макаренко обстоюють точку зору про те, що за злочини середньої тяжкості, коли максимальний строк покарання не перевищує 5 років, розрив між мінімальною і максимальною межами не повинен перевищувати 3 років, а за тяжкі й особливо тяжкі злочини має дорівнювати 5 рокам. Така побудова санкцій обмежить, на думку авторів, суддівський розсуд, полегшить здійснення правосуддя, зумовлюватиме більшу єдність судової практики і в такий спосіб підви-

щить авторитет закону і суду [9, с. 215]. Наразі це є однією з багатьох висловлених в літературі позицій, яка потребує належного обґрунтування. Дещо забігаючи наперед, зазначу, що я також обстоюю висловлений підхід до диференціації санкцій, що продемонструю згодом.

Із позитивних моментів: у ч. 1 ст. 134 КК законодавець вказує на альтернативні основні види покарань у виді штрафу від п'ятдесяти до ста НМДГ або громадських робіт на строк від ста до двохсот сорока годин. Тут зазначена помилка конструювання санкцій відсутня, різниця між межами покарання є достатньою, а не занадто великою.

Водночас зауважу, що законодавець у санкціях чинної редакції ст. 134 КК не передбачив нижню межу у всіх видах покарань, про які згадується. А тому різниця між мінімальним (нормативно встановленим у Загальній частині КК) та максимальним розміром конкретного покарання є помітною.

Має рацію О. Литвак, коли пише: не наведення у санкції норми КК мінімального строку покарання є недоречним, оскільки в такому випадку істотно знижується інформативність закону щодо можливих правових наслідків злочину [10, с. 184]. Свого часу, із урахуванням тяжкості суспільно небезпечних наслідків кваліфікованого переривання вагітності та порівняльного аналізу санкцій норм КК про відповідальність за злочини, які є близькими до вказаного злочину за ознакою суспільної небезпеки, в літературі пропонувалося підвищити нижню межу покарання у вигляді обмеження волі до трьох років. Сьогодні ця пропозиція уже не актуальна, адже чинна редакція ч. 2 ст. 134 КК передбачає основне покарання у виді позбавлення волі уже до п'яти років, що варто визнати оптимальним розміром.

Наприклад, у санкції ч. 3 ст. 134 КК закріплене основне покарання у виді обмеження волі на строк до п'яти років або позбавлення волі на той самий строк. Виходячи з мінімально встановлених кримінальним законом розмірів обох видів покарань (один рік – відповідно до ч. 2 ст. 61 КК і ч. 2 ст. 63 КК), отримуємо досить суттєвий «діапазон» покарань – від одного до п'яти років. Аналогічна санкція передбачена і в ч. 5 ст. 134 КК.

Із одного боку, такі діапазони основних видів покарань, тобто від одного до п'яти років, нібито не створюють проблему – залишається простір для дискреції суду залежно від конкретних обставин конкретної кримінальної справи. Водночас із іншого боку, якщо порівняти, наприклад, санкцію ч. 1 із розглянутою вище санкцією ч. 3 ст. 134 КК, то в першому випадку передбачене зокрема основне покарання у виді обмеження волі до двох років або позбавлення волі до двох років. Тобто тут згадана вище

помилка діапазону санкцій відсутня. Водночас очевидно, що злочини, передбачені ч. 1 і ч. 3 ст. 134 КК, мають не лише різні конструкції, а й принципово різні ступені суспільної небезпеки. Саме це обумовлює справедливо більш сувору санкцію в ч. 3 ст. 134 КК.

Помилка четверта: невинуватим є установлення в санкціях значної кількості основних видів покарань, які можуть бути призначені за один і той самий злочин. Тут я не помітила особливих проблем, хіба що в змісті санкції ч. 1 ст. 134 КК. Там передбачено одразу п'ять видів основних покарань: штраф, громадські роботи, виправні роботи, обмеження волі та позбавлення волі. Видається, що таке «перевантаження» санкції різними видами покарань є помилковим, воно не сприяє якісній диференціації порядку застосування покарань, а навпаки, привносить частку «хаосу» в цей порядок. До того ж покарання у виді громадських робіт, на мій погляд, не відбиває зміст і суспільну небезпеку описаного в ч. 1 ст. 134 КК протиправного діяння – проведення абортів особою без спеціальної медичної освіти. Також, урахуовуючи, що це протиправне діяння не передбачає застосування насильства (ані фізичного, ані психічного – на кшталт ознаки примушування в ч. 2 ст. 134 КК), і на практиці в переважній більшості випадків вчиняється на прохання вагітної жінки та, як правило, за грошову винагороду, то варто відмовитись і від такого виду покарання, як позбавлення волі. Справді, логічний зв'язок між невеликою суспільною небезпекою та покаранням у виді позбавлення волі до двох років тут, на мій погляд, відсутній. А тому, вважаю, що цілком достатньо для реалізації цілей покарання буде залишити в санкції ч. 1 ст. 134 КК три основні види покарань: штраф, виправні роботи та обмеження волі.

Що ж до санкцій інших частин розглядуваної заборони, то тут здебільшого законодавець посилається на два види основних покарань – обмеження волі та позбавлення волі. Тобто тут санкції «не перевантажені» основними видами покарань.

Помилка п'ята: не завжди узгодженими є санкції в основному та кваліфікованому складах злочинів. Тут також не все гаразд у санкціях розглядуваної кримінально-правової заборони. До слова є підстави вважати склад злочину ч. 3 ст. 134 КК кваліфікованим щодо складу, описаного в ч. 1 ст. 134 КК, а склад злочину, описаний в ч. 5 – кваліфікованим щодо складу, описаного в ч. 1 ст. 134 КК.

Наведу ситуацію, яка, на мій погляд, демонструє окреслену помилку конструювання санкцій. Примушування до стерилізації без добровільної згоди потерпілої особи (ч. 4 ст. 134 КК) карається обмеженням волі на строк до п'яти років (з позбавленням права обіймати певні поса-

ди чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого).

А в ч. 5 ст. 134 КК зазначено: дія, передбачена частиною четвертою цієї статті, якщо вона спричинила смерть потерпілої особи чи інші тяжкі наслідки, карається обмеженням волі на строк до п'яти років (або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого). Тобто, як бачимо, основне покарання у виді обмеження волі є ідентичним – фактично від одного до п'яти років. Отже, тут відсутня диференціація покарання між основним і кваліфікованим складом злочину, вони неузгоджені. А це, вважаю, потрібно визнати помилкою.

У системі санкцій ст. 134 КК простежуються також деякі інші неузгодженості в основному та кваліфікованому складах злочинів. На них я частково звертала увагу вище – зокрема у межах аналізу санкцій заборони «на предмет» третьої помилки нормативного конструювання покарань.

Висновки. Отже, із урахуванням результатів проведеного у межах цієї статті дослідження, можна сформулювати декілька узагальнювальних авторських тез-висновків.

По-перше, порівняльний аналіз чинної та попередньої редакції ст. 134 КК демонструє, що загалом види та розміри санкцій за основний та кваліфікований склад незаконного проведення абортів збереглися. Санкції перших частин порівнюваних редакцій заборон є майже ідентичними, власне як і санкції за незаконне проведення абортів, що спричинило тяжкі наслідки (частини 2 і 3 двох порівнюваних заборон відповідно). Єдину різницю спостерігаємо в тому, що раніше не було передбачено такого виду основного покарання за проведення абортів особою без спеціальної медичної освіти (ч. 1 ст. 134 КК), як позбавлення волі – зараз нормативно закріплено позбавлення волі на строк до двох років.

По-друге, урахувавши аргументовану критику на адресу відмови законодавця від покарання у виді позбавлення волі в санкції ч. 4 ст. 134 КК (тут відсутня необхідна системність у побудові кримінально-правових санкцій в межах єдиної заборони) пропоную, із позицій *de lege ferenda*, в тексті санкції четвертої частини ст. 134 КК після слів «до п'яти років» додати на-

ступні слова: «або позбавленням волі на строк до трьох років».

По-третє, пропоную оптимізувати санкції ч.ч. 1-4 ст. 134 КК шляхом офіційного посилання на мінімальний розмір основних видів покарань таким чином: 1) у ч. 2 обмеження волі на строк до трьох років або позбавлення волі до двох років; 2) у ч. 3 обмеження волі на строк від трьох до п'яти років або позбавлення волі від двох до п'яти років; 3) у ч. 4 обмеження волі на строк до трьох років або позбавлення волі до двох років; 4) у ч. 5 обмеження волі на строк від двох до п'яти років або позбавлення волі від двох до п'яти років.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Українське кримінальне право. Загальна частина: підручник / П.С. Берзін, Т.А. Денисова, О.О. Дудоров та ін.; за заг. ред. В.О. Навроцького. Київ: Юрінком Інтер, 2013. 711 с.
2. Туляков В.О., Макаренко А.С. Призначення покарання. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2013. № 1. С. 208–227.
3. Книженко О. Реалізація принципів законності та справедливості при встановленні санкцій у кримінальному праві. *Наше право*. 2010. № 4. Ч. 4. С. 120–123.
4. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: Навчальний посібник / За заг. ред. М.І. Хавронюка. Київ: Ваїте, 2014. 944 с.
5. Ярош В.В. Кримінально-правові санкції за злочини у сфері службової діяльності: дис. ... канд. юрид. наук. К., 2015. 225 с.
6. Дементьев С.И. Построение уголовно-правовых санкций в виде лишения свободы. Ростов: Изд-во Рост. ун-та, 1986. 157 с.
7. Денисова Т.А. Покарання: кримінально-правовий, кримінологічний та кримінально-виконавчий аналіз: монографія. Запоріжжя: Вид-во КПУ, 2007. 340 с.
8. Філей Ю.В. Кримінально-правові санкції та їх застосування за злочини проти власності: дис. ... канд. юрид. наук. Запоріжжя, 2005. 232 с.
9. Туляков В.О., Макаренко А.С. Призначення покарання. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2013. № 1. С. 208–227.
10. Литвак О.М. Держава і злочинність: монографія. Київ : Атіка, 2004. 304 с.